

Riigikogu õiguskomisjoni istungi protokoll nr 114

Tallinn, Toompea ja videosild

Teisipäev, 09. november 2021

Algus 14.00, lõpp 16.00

Juhataja: Marek Jürgenson (esimees)

Protokollija: Annabel Liinsoo (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Uno Kaskpeit, Tarmo Kruusimäe, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast

Komisjoni ametnikud: Raini Laide (nõunik-sekretariaadijuhataja), Linnar Liivamägi (nõunik)

Puudus: Heljo Pikhof

Kutsutud: Justiitsminister Maris Lauri, Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse juhataja Vaike Murumets ja sama talituse nõunik Andra Olm (1. päevakorrapunkt); Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna nõunik Liisa-Lotta Raag, Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse juhataja Vaike Murumets ja sama talituse nõunik Andra Olm (2. päevakorrapunkt); Riigikogu pressinõunik Merilin Kruuse

Päevakord:

1. Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (474 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks
2. Vabariigi Valitsuse algatatud perelepitusseaduse eelnõu (438 SE) ettevalmistamine teiseks ja kolmandaks lugemiseks
3. Erakond Eestimaa Rohelised kollektiivne pöördumine „Petitsioon perekonnaseaduse muutmiseks.“

1. Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (474 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks

Linnar Liivamägi selgitas lühidalt menetluskorda ning andis sõna justiitsministrile.

Maris Lauri võttis enda ettekandele toeks slaidid ning avas eelnõu tausta. Kui pered lagunevad on kolm varianti, kuidas saab erimeelsusi lahendada: omavaheline kokkulepe, kokkuleppemenetlus ning viimase võimalusena saab kasutada kohtu abi. Kõige olulisem on arvestada lapse huvisid ning seadusandlus peab andma viited ja raamid, mille alusel saavad vanemad kokkuleppeid teha või kohus otsust langetada. Ta selgitas, et kehtiva elatise määramise korraga on üldine rahulolematust juba mitmeid aastaid, osalt kuna

miinimumelatis on seotud töötasu alammääraga. Tema sõnul ei ole miinimumelatis ning töötasu alammäär omavahel sisuliselt seotud, kuna töötasu alammäär ei näita tegelikke lapsele vajalikke kulutusi. Täiendavaid probleeme on tekkinud ka töötasu alammäära kiire tõusuga, mis on endaga kaasa toonud ka miinimumelatisse tõusu. On ette heidetud ka peretoetuste mitteametustamist.

Maris Lauri selgitas arutletava probleemi ajalugu. Ta mainis, et elatise kalkuleerimiseks luuakse ka veebipõhine kalkulaator. Ta tutvustas elatise määramise uusi põhimõtteid. Elatise baassumma on pool lapse keskmise ülalpidamiskulust kuus. Kui 2018. aastal tehtud uuringu kohaselt on keskmine vajalik kulu lapse kasvatamiseks 362€ kuus, siis elatise baassumma peaks olema 181€. See on tõstetud tänaseks 200€ peale, kuna elatustase on 2018. aastast tõusnud. Ta leidis, et tulevikus tuleks seda summat regulaarselt, näiteks iga viie aasta tagant, hinnata ja vajadusel muuta. Samuti tuleb inflatsiooniline mõju baassummasse sisse. Elatisele lisandub ka 3% eelmise aasta keskmisest brutopalgast. Ta sõnas, et praktikas võiks kasutada keskmise brutopalgaga asemel kohustatud isiku keskmist palka, et see ei oleks ülemäärane koormav, vaid piisavalt. Samuti arvestatakse elatise määramisel ka peretoetusi (lapsetoetus ja lasterikka pere toetus). Ta selgitas, et kui laps viibib koos kohustatud vanemaga aasta jooksul keskmiselt 7-15 ööpäeva kuus, siis vähendatakse elatise summat proportsionaalselt. Samuti tuleb tema sõnul arvestada elatist saavate laste arvu samas peres. Ta selgitas, et kui on mitu last, siis on kulutusi, mis on väiksemad.

Maris Lauri täiendas, et elatise suurendamine ja vähendamine on erinevatel alustel võimalik, arvestades vanemate sissetulekuid ja töövõimekust, tegelikke kulutusi, lapse vajadusi. Ta nentis, et kui minna järsult üle uuele korrale, võib tekkida olukord, kus elatis võib langeda saaja suhtes ebaõiglaselt. Kehtivaid kohtuotsuseid ei ole lubatav seadusega muuta ning seega tegi Justiitsministeerium ettepaneku, et kehtima jäävad kõik seni tehtud kohtulahendid, välja arvatud need elatise summad, mis on määratud kohtuotsuses miinimumelatisena. Need külmutatakse kehtival tasemel ehk 292€ juures. Ta nentis, et koormuse kasv kohtutes on oodatav, aga see peaks teatud aastate jooksul üle minema.

Maris Lauri selgitas, et uuel korral on olemas paindlikkus, sellel ei ole seost laste vanusega, kindlat % netosissetulekust ei seaduses ei määrata, lisandub rakendussäte ning erand, et elatise tasumise periood peatub kui laps saab ajateenija või asendusteenistuja lapse toetust. Ta täpsustas, et uus elatise kord hakkab kehtima uute elatise kokkulepete kohta. Ta rõhutab, et kogu eelnõu väljatöötamisprotsessi on kaasatud väga palju erinevaid osapooli ning tema hinnangul on leitud kompromiss.

Tarmo Kruusimäe küsis, et kuidas saab kindel olla, et kompromiss ei ole vaid suusõnaline ning et sinna on kaasatud ka kõik poliitilised erakonnad.

Maris Lauri vastas, et poliitilise kokkuleppe saab teha Riigikogu tasandil ning selgitas, et erinevad huvigrupid on olnud kaasatud.

Andra Olm täiendas, et mitte kedagi, kes on soovinud oma arvamust avaldada, ei ole välja jäetud ning kõigile on üritatud teravate probleemide osas vastu tulla.

Maris Lauri rõhutas, et tegemist ei ole poliitilise eelnõuga, vaid eelnõuga, mis võimaldaks lastele piisavat elatist samal ajal kui selle maksmine ei ole lapsevanematele liiga koormav.

Samuti ei tegele kõne all olev eelnõu nende inimestega, kes ei täida oma kohustusi.

Tarmo Kruusimäe leidis, et kõik otsused, mis tehakse on otseselt või kaudselt poliitilised. Ta küsis, et kas osapooltevaheline kompromiss on fikseeritud ning kinnitatud.

Maris Lauri vastas, et antud teemat on arutatud korduvalt ja paljude osapoolte vahel. Kui oleks olulisi ja teravaid vastuväiteid, oleks need välja tulnud. Ta nentis, et kellel on vastuväiteid, saab oma seisukohad Riigikogule esitada.

Andra Olm täiendas, et eelnõu dokumentidele on lisatud märkuste ja kommentaaride tabel, kus on välja toodud kõikide osapoolte kõik kommentaarid ja vastused nendele, see peaks olema tõend, et kompromissi on otsitud.

Urve Tiidus küsis, mis annab kõrvalseisjale arusaama ja kindluse, et uus süsteem toimib laste jaoks paremini kui eelmine süsteem.

Maris Lauri vastas, et nüüd tahetakse hakata elatist määrama lapse tegelike vajaduste järgi. Samuti arvestatakse kohustatud isiku võimekust elatist maksta ning koormuse jagamist kahe lapsevanema vahel. Ta viitas uuesti miinimumpalga kiirele tõusule ja sellest tulenevalt elatisvõlglaste tekkimisele. Ta ütles, et kuivõrd lapsele on elatise maksmine parem kui mittemaksmine, siis on hea, kui elatis on lapsevanema maksevõimekusega kooskõlas.

Marek Jürgenson küsis Justiitsministrilt arvamust, kuidas avalikkus sellisele muudatusele reageerib.

Maris Lauri rõhutas, et kehtima hakkav seadus ei muuda varasemaid kokkuleppeid. Ainsad kokkulepped, mis muutuvad, on miinimumelatisega seotud kokkulepped. Need külmutatakse. Eesmärk on survet vähendada, et ei tekiks juurde neid inimesi, kes ei suuda elatist maksta.

Andra Olm lisas, et see teema on väga tundlik, kuna puudutab lapsi. See eelnõu on loodud selleks, et reguleerida lapse ja vanematevahelist eraõiguslikku suhet. Riik sekkub sinna selleks, et lapsele oleks tagatud vajalik ülalpidamine. Ta nentis, et avalikkuses kipub elatis tihtipeale segi minema sotsiaaltoetustega. Neil on väga oluline vahet teha. Ta rõhutas, et alati saab välja mõista ka suurema elatise kui keskmine.

Tarmo Kruusimäe küsis, kas eelnõus on arvestatud olukorraga, kus vanemad on ebavõrdses varalises seisus ning üks vanem hakkab teiselt raha nõudma ja ministri arvamust, kas lapsi peaks kaasama vanematevahelistesse vaidlustesse või peaks nad alati ära kuulama.

Maris Lauri vastas, et parim oleks see, kui vanemad lahendaks oma vaidlusi lastest eemal ja teineteist lapse silmis kahjustamata. Teine olukord on siis, kui otsuseid hakatakse tegema lapse üle, siis oleks mõistlik ära kuulata ka lapse tunnetus. Ta nentis, et tema kogemuse kohaselt on lapse ärakuulamine aidanud lapsevanemate omavaheliste konfliktide suurenemist ära hoida.

Andra Olm vastas, et eelnõu võimaldab elatise määramisel arvestada vanemate vahelist kulude jaotust ning erinevat võimekust. Eeskätt arvestatakse lapse vajadusi.

Linnar Liivamägi kommenteeris, et kuivõrd miinimumpalga alammäär tõuseb ka järgmisel aastal, tuleks selleks, et eelnõu oma eesmärgi täidaks, see vastu võtta hiljemalt detsembri alguses. Ta tegi ettepaneku teha esimene lugemine 16.11.2021, lühendatud muudatusettepanekute tähtajaks määrata 23.11.2021 ning neljapäeval, 25.11.2021 saaks teha teise ja kolmanda lugemise otsused.

Tarmo Kruusimäe palus panna menetlusotsused hääletusele.

Otsustati:

1.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 16.11.2021 (poolt 6: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast; vastu 1: Tarmo Kruusimäe; erapooletuid 0).

1.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt 6: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast; vastu 1: Tarmo Kruusimäe; erapooletuid 0).

1.3. Teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 23.11.2021 kell 16:00 (poolt 6: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast; vastu 1: Tarmo Kruusimäe; erapooletuid 0).

1.4. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks õiguskomisjoni liige Vilja Toomast (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Tarmo Kruusimäe, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud perelepitusseaduse eelnõu (438 SE) ettevalmistamine teiseks ja kolmandaks lugemiseks

Marek Jürgenson selgitas, et vaja on läbi vaadata 20 muudatusettepanekut. 4 Isamaa fraktsiooni poolt, ülejäänud on kahe ministeeriumi koostöös tehtud muudatused.

Tarmo Kruusimäe küsis, et kas kompromiss seaduse pealkirja üle tuleb või tule. Sotsiaalkaitseminister ütles Eesti Lepitajate Ühingu esimehele, et pealkiri muudetakse, kuid seisukoht on ebaselge.

Liisa-Lotta Raag selgitas, et seaduse nime muutmises ei näe Sotsiaalministeerium sisulist mõtet, aga kui see on õigusselguse huvides vajalik, siis ministeerium ei ole sellele vastu.

Tarmo Kruusimäe täiendas, et tema arvates tuleks muudatust toetada, kuna sotsiaalministeeriumi esindaja ütles, et kui pealkirja muudatus toob õigusselguse, on nad nõus seda toetama.

Vilja Toomast küsis Tarmo Kruusimäelt, kus minister pealkirja muudatust lubas.

Tarmo Kruusimäe ütles, et see oli Eesti Lepitajate Liidu ja ministri omavahelisel kohtumisel.

Vilja Toomast täpsustas, et minister ei ole seda kirjalikult fikseerinud ega toonud välja ka muudatusettepanekutes, seega ei saa ta nõustuda, et pealkirjamuudatus on ministri soov.

Liisa-Lotta Raag selgitas, et ilmselt on toimunud möödarääkimine ning Helen Hääl peab silmas kohtumist, mis toimus Liisa-Lotta Raagi ja tema osakonnajuhataja vahel. Ta rõhutas veelkord, et sotsiaalministeerium nimemuudatusettepanekule vastu ei ole ning igal juhul jääb seadus reguleerima riiklikku perelepitust.

Tarmo Kruusimäe vastas Vilja Toomastile, et ta eeldas, et ministeerium teeb muudatusettepaneku, aga ei teinud.

Muudatusettepanek nr 1

Eelnõu pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Riikliku perelepitusteenuse seadus“

***Põhjendus:** Eelnõu reguleerib väga selgesõnaliselt just riiklikku perelepituse teenust. See on läbiv nii eelnõus kui seletuskirjas, mis sätestab, et eelnõuga töötatakse välja riikliku perelepitusteenuse regulatsioon ning seaduse eesmärgina on sõnastatud, et eesmärk on luua riiklik perelepitusteenus.*

Juhul, kui seadusandja soovib jätta seaduse nimetuseks „Perelepitusseadus“, tuleks reguleerida seaduses eraldi peatükina ka eraõiguslikel alustel tegutsevad perelepitajad. Seaduseelnõu jätab Sotsiaalkindlustusametiga lepingulises suhtes mitteolevad perelepitajad valdkonna regulatsioonist õigustamatult välja.

Komisjon otsustas: ARVESTADA TÄIELIKULT.

Ettepaneku poolt oli 4. Vastu oli 2. Erapooletu oli 1.

Poolt: Jaanus Karilaid, Tarmo Kruusimäe, Anti Poolamets, Sulev Kannimäe

Vastu: Vilja Toomast, Urve Tiidus

Erapooletu: Marek Jürgenson

Muudatusettepanek nr 2

Muuta eelnõu § 2 lõiget 1 ja sõnastada see järgmiselt:

„(1) Käesolevas seaduses sätestatud lepitusmenetlusele, menetlusele lepitusorganisi, perelepitaja kohustustele ning vanemluskokkuleppe kinnitamisele, kehtivusele ja täidetavusele kohaldatakse lepitusseaduse sätteid, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.“.

***Selgitus:** Lõike täpsustuse abil luuakse selgem seos lepitusseaduse (LepS) §-ga 26, mille kohaselt hakkab perelepitusseaduse § 12 lõike 2 alusel kinnitatud vanemluskokkuleppe kehtima kokkuleppe kirjalikult teatavaks tegemisest.*

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 3

Muuta eelnõu § 2 lõiget 3 ja sõnastada see järgmiselt:

„(3) Käesoleva seaduse alusel lepitusmenetluse läbiviimine, sealhulgas lepituskokkuleppe kinnitamine ja kinnitamata jätmine, ei ole haldusmenetlus haldusmenetluse seaduse tähenduses.“.

***Selgitus:** Sotsiaalkindlustusamet (SKA) tegutseb lepitusorganina LepS-i tähenduses. Õigusselguse huvides ja paralleelsete vaidluste vältimiseks sätestatakse, et lepitusmenetluse läbiviimisega seonduv ei ole haldusmenetlus. Muudatuses tuuakse selgelt*

välja, et muu hulgas ei käsitata haldustoiminguna haldusmenetluse seaduse tähenduses ka SKA tegevust vanemluskokkuleppe kinnitamisel või kinnitamata jätmisel.

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 4

Paragrahvi 6 lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Kui isik on läbinud mõne muu perelepitaja koolituse, mis oma sisult ja mahult vastab käesoleva paragrahvi lõike 4 alusel kehtestatud nõuetele, ja ta vastab käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1-3 sätestatud nõuetele, siis võib ta tegutseda perelepitajana.“

***Põhjus:** Kuivõrd täna tegutsevad Eestis väljaõppe saanud ning suurte kogemustega perelepitajad, kellest osad on saanud ka perelepitaja kutsenimetuse, on ebaõige allutada need kogemustega perelepitajad Sotsiaalkindlustusametis täiendavat eksamit sooritama selleks, et teenust pakkuda. Kogemustega perelepitaja on kindlasti riigile parem partner kui alles praktiseeriv ning superviseeritav lepitaja.*

Liisa-Lotta Raag kommenteeris, et sotsiaalministeerium seda ettepanekut ei toeta.

Tarmo Kruusimäe küsis, millise koolituse baasilt eksamineerijad küsimused koostavad.

Liisa-Lotta Raag vastas, et eksamineerijad on läbinud Eesti Lepitajate Ühingu poolt tehtud koolituse ning täiendavalt ka Saksamaal tegutsevate lepitajate koolituse. Ta rõhutas, et kuna riiklikud perelepitajad peavad oskama töötada ka lastega, peavad nad läbima lisaks eraõiguslikule koolitusele, mis on 160 tundi, ka 40 tundi lisakoolitust.

Komisjon otsustas: JÄTTA ARVESTAMATA.

Ettepaneku poolt oli 1. Vastu oli 6. Erapooletuid oli 0.

Poolt: Tarmo Kruusimäe

Vastu: Sulev Kannimäe, Anti Poolamets, Jaanus Karilaid, Marek Jürgenson, Vilja Toomast, Urve Tiidus

(RKKTS § 106 lg 2 kohaselt ei saa täiskogus hääletada)

Muudatusettepanek nr 5

Täiendada eelnõu § 7 lõiget 1 uue punktiga 5 (muutub järgneva punkti numeratsioon) järgmises sõnastuses:

„5) kinnitus selle kohta, et teenust taotlevate isikute ja vaidlusest puudutatud lapse kohta ei ole lepitusmenetluse esemeks olevas nõudes käimas kohtuvaidlust;“.

***Selgitus:** Paralleelsete menetluste vältimiseks nähakse ette, et perelepitusteenuse taotlemisel tuleb taotlejatel kinnitada, et samades nõuetes ei ole pooleli kohtuvaidlust.*

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 6

Muuta eelnõu § 8 ja sõnastada see järgmiselt:

„§ 8. Perelepitusteenuse määramine

(1) Sotsiaalkindlustusamet teeb otsuse teenuse saamise ja perelepitaja määramise kohta kümne tööpäeva jooksul taotluse esitamisest või tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 5601 alusel perelepitusse suunamise määruse saamisest.

(2) Sotsiaalkindlustusametil on õigus otsuse tegemisel kontrollida, kas lepitusosaliste vahel on esinenud lähisuhtevägivalda või on esinenud vaidlusest puudutatud lapse väärkohtlemist või hooletusse jätmist ning kas ühel või mõlemal lepitusosalisel on psüühikahäire või intellektipuue, eesmärgiga selgitada välja, kas juhtum kuulub käesoleva seaduse § 11 lõikes 1 nimetatud perelepituse erijuhtude alla.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud eesmärgi saavutamiseks töötleb Sotsiaalkindlustusamet andmeid sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris, sotsiaalkaitse infosüsteemis ja rahvastikuregistris.“.

***Selgitus:** Kuna Sotsiaalkindlustusamet teeb nii vabatahtliku pöördumise kui ka kohtu suunamisel otsuse teenuse määramise kohta, tuleb regulatsiooni seda osa täpsustada. Lisaks on vaja regulatsiooni täpsustada erijuhtude kindlakstegemiseks, st anda Sotsiaalkindlustusametile õigus kontrollida, kas konkreetse juhtumi puhul on tegemist erijuhtumiga või mitte. Lapse väärkohtlemist ja hooletusse jätmist käsitlevaid andmeid on võimalik kontrollida sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri kaudu. Seda, kas lepitusosaliste vahel on esinenud lähisuhtevägivalda ning mis liiki vägivallaga on tegemist, on võimalik kontrollida sotsiaalkaitse infosüsteemi kaudu juhul, kui ühele või mõlemale lepitusosalisele on pakutud ohvriabiteenust. Rahvastikuregistri kaudu on võimalik kontrollida, kas ühe või mõlema lepitusosalise teovõimet on piiratud. Erijuhtumi kindlaksmääramine on oluline tagamaks lepitusosaliste ja lapse heaolu teenuse osutamisel. Lisaks on erijuhtumi kindlaksmääramine oluline teenuse määramise otsuse tegemisel, st otsustamisel, kas konkreetsele perele on võimalik teenust osutada või mitte (nt ei pruugi olla võimalik perelepitust pakkuda peredele, kus esineb süstemaatilist vägivalda).*

Tarmo Kruusimäe arvas, et vägivallajuhtumid ei saa minna erijuhtude alla.

Komisjon otsustas: ARVESTADA TÄIELIKULT.

Ettepaneku poolt oli 6. Vastu oli 1. Erapooletuid oli 0.

Poolt: Sulev Kannimäe, Anti Poolamets, Jaanus Karilaid, Marek Jürgenson, Vilja Toomast, Urve Tiidus

Vastu: Tarmo Kruusimäe

Muudatusettepanek nr 7

Muuta eelnõu § 9 sissejuhatavat lauseosa ja sõnastada see järgmiselt:

„Sotsiaalkindlustusamet keeldub perelepitusteenuse osutamisest, kui:“.

***Selgitus:** Eelnõu §-s 9 loetletud juhtudel ei saa lepitusteenust osutada, mistõttu ei ole põhjendatud sättesse diskretsiooni võimaluse jätmine.*

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 8

Täiendada eelnõu § 9 uue punktiga 4 (muutub järgneva punkti numeratsioon)

järgmises sõnastuses:

„4) teenust taotlevate isikute ja vaidlusest puudutatud lapse kohta on lepitusmenetluse esemeks olevas nõudes käimas kohtuvaidlus;“.

***Selgitus:** Perelepitusteenu ei osutata olukorras, kui kohtus juba menetletakse sama nõuet, millega vanemad on pöördunud kohtuväliselt vabatahtlikult SKA poole ja taotlenud perelepitusteenu osutamist. Paralleelsete menetluste vältimiseks nähakse ette, et kui sama nõude suhtes on kohtumenetlus pooleli, keeldub SKA perelepitusteenu osutamisest.*

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 9

Muuta eelnõu § 10 teksti ja sõnastada see järgmiselt:

- „(1) Lapse huvide väljaselgitamiseks tuleb vaidlusest puudutatud lapsele anda lepitusmenetluse käigus võimalus oma arvamust avaldada. Laps tuleb ära kuulata tema vanust ja arengutaset arvestades sobival viisil.
- (2) Lapse ärakuulamisest võib loobuda, kui vaidlusest puudutatud laps on lepitusmenetluse alustamisele eelneva kuue kuu jooksul lastekaitsetöötaja või mõne muu lapsega töötava isiku poolt lepitusmenetluse esemeks olevate asjaolude suhtes ära kuulatud või kui lapse vanust ja arengutaset arvestades ei ole lapse ärakuulamine võimalik.
- (3) Lapse korduva ärakuulamise vältimiseks teeb perelepitaja vajaduse korral koostööd lastekaitsetöötajaga või teiste lapsega töötavate isikutega.
- (4) Lapse korduva ärakuulamise vältimiseks on Sotsiaalkindlustusametil õigus sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri kaudu kontrollida, kas lepitusmenetluse alustamisele eelneva kuue kuu jooksul on vaidlusest puudutatud laps lastekaitsemenetluse käigus lepitusmenetluse esemeks olevate asjaolude suhtes ära kuulatud. Kui vaidlusest puudutatud laps on lastekaitsemenetluse käigus ära kuulatud, on Sotsiaalkindlustusametil õigus nende asjaoludega tutvuda.
- (5) Sotsiaalkindlustusamet edastab asjakohased andmed vaidlusest puudutatud lapse ärakuulamise kohta perelepitajale.“.

***Selgitus:** Lapse ärakuulamist puudutava sätte täiendamine on vajalik, et tuua välja selged alused, millistel juhtudel on võimalik lapse ärakuulamisest loobuda. Lisaks, vältimaks lapse korduvat ärakuulamist, on vaja sätet täiendada ja anda SKA-le õigus kontrollida sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri kaudu, kas laps on varem lastekaitsemenetluse raames ära kuulatud ja kui on, siis anda SKA-le õigus ka nende andmetega tutvuda ja perelepitajale edastada.*

Tarmo Kruusimäe ütles, et lastekaitse spetsialistide tase üle-Eesti on erinev ja tema hinnangul on see liiga suure vastutuse panek lastekaitse spetsialistile.

Komisjon otsustas: ARVESTADA TÄIELIKULT.

Ettepaneku poolt oli 6. Vastu oli 1. Erapooletuid oli 0.

Poolt: Sulev Kannimäe, Anti Poolamets, Jaanus Karilaid, Marek Jürgenson, Vilja Toomast, Urve Tiidus

Vastu: Tarmo Kruusimäe

Muudatusettepanek nr 10

Eelnõu paragrahv 10 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 10. Lapse ärakuulamine lepitusmenetluses

(1) Lapse huvide väljaselgitamiseks võib perelepitaja lepitusmenetluse käigus ära kuulata vaidlusest puudutatud lapse, kui lapse vanemad on avaldanud selleks soovi ja andnud oma nõusoleku ning laps on piisavas vanuses ja küpsusastmes ja nõus vestluseks.

(2) Lapse korduva ärakuulamise vältimiseks teeb perelepitaja vajaduse korral koostööd lastekaitsetöötajaga või teiste lapsega töötavate isikutega.“

***Põhjendus:** Lapsel on õigus olla ära kuulatud, kuid vanemate lahutusprotsessis tuleks lapsi võimalikult suurel määral kaitsta ning mitte kaasata lapsi automaatselt. Lapse ärakuulamisel tuleb teda menetluse esemest ja võimalikust tulemusest teavitada ulatuses, milles laps on eeldatavasti võimeline seda mõistma, ja kui sellega ei kaasne eeldatavasti kahjulikke tagajärgi lapse arengule või lapse suhetele oma vanematega. Sarnaselt TsMS § 552¹ kuulab kohus last puudutavas asjas ära vähemalt 10-aastase lapse isiklikult, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Kohus võib ära kuulata ka noorema lapse. Eelnõus ei ole sätestatud lapse ärakuulamiseks alampiiri ega võeta arvesse lapse küpsusastet. Leiame, et igas vanuses lapse tingimusteta ärakuulamine ei saa olla reegel.*

Liisa-Lotta Raag kommenteeris, et sotsiaalministeerium seda ettepanekut ei toeta, kuna on ebaselge, kelle huve kaitstakse ning tema hinnangul läheb see ettepanek vastuollu Laste Õiguste Konventsiooniga. Praktika näitab, et lapsed soovivad, et neid ära kuulataks ja nendega arvestataks.

Tarmo Kruusimäe täpsustas, et Eesti Põhiseaduses on säte, et inimene saab keelduda ütluste andmisest oma lähedase vastu. Lapsevanemad saavad öelda, kas nad soovivad, et last kaasataks menetlusse või ei.

Komisjon otsustas: JÄTTA ARVESTAMATA.

Ettepaneku poolt oli 2. Vastu oli 5. Erapooletuid oli 0.

Poolt: Tarmo Kruusimäe, Anti Poolamets

Vastu: Sulev Kannimäe, Urve Tiidus, Vilja Toomast, Jaanus Karilaid, Marek Jürgenson

Muudatusettepanek nr 11

Eelnõu paragrahv 11 muudetakse ja lisatakse lõige 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Kui perelepituse raames selgub, et üks osapool on lähisuhtevägivalla ohver või osapool teatab perelepitajale, et ta on lähisuhtevägivalla ohver ega suuda teise lepitusosalisega võrdsetel alustel lepituskohtumisel osaleda, lepitusmenetlus lõpetatakse.“.

***Põhjendus:** Perelepitus on konflikti lahendamise meetod, mis on rangelt vabatahtlik ja mõlema osapoolle huvides ning mis eeldab võrdseid osapooli. Lähisuhtevägivaldses suhtes ei ole osapooled võrdsed ning ohvri rollis olevat osapoolt ei saa sundida lepituses osalema. Hirmu alusel allutatud lepituskokkuleppeid tõenäoliselt ei täideta. See on selgelt vastuolus ka Istanbuli konventsiooniga (Naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Euroopa Nõukogu konventsioon), mis jõustus Eesti Vabariigi suhtes 1. veebruaril 2018.a.*

Liisa-Lotta Raag kommenteeris, et sotsiaalministeerium seda ettepanekut ei toeta.

Tarmo Kruusimäe kommenteeris, et muudatus on vajalik, et seadus ei läheks vastuollu Istanbuli konventsiooniga.

Komisjon otsustas: JÄTTA ARVESTAMATA.

Ettepaneku poolt oli 2. Vastu oli 5. Erapooletuid oli 0.

Poolt: Tarmo Kruusimäe, Anti Poolamets

Vastu: Sulev Kannimäe, Urve Tiidus, Vilja Toomast, Jaanus Karilaid, Marek Jürgenson

Muudatusettepanek nr 12

Muuta eelnõu § 14 teksti ja sõnastada see järgmiselt:

„(1) Kui kohus tegi perelepitusse suunamise määruse ja lepitusmenetlus on lõppenud, edastab Sotsiaalkindlustusamet kümne tööpäeva jooksul lepitusmenetluse lõppemisest kohtule teabe vanemluskokkuleppe kinnitamise kohta või edutuse tõendi lepitusmenetluse edutuse korral või teabe vaidlusest puudutatud lapse täisealiseks saamise kohta.

(2) Kui vanemluskokkulepe asendab varasemat sama lapse kohta tehtud kohtulahendit, edastab Sotsiaalkindlustusamet kokkuleppe kümne tööpäeva jooksul selle kinnitamisest kohtulahendi teinud kohtule.“.

***Selgitus:** Täpsustatakse sätet, mille kohaselt SKA edastab kohtule teabe vanemluskokkuleppe kinnitamise, lepitusmenetluse edutuse või lapse täisealiseks saamise kohta kümne tööpäeva jooksul lepitusmenetluse lõppemisest. Eelnõu täiendamine § 14 lõikega 2 on vajalik, et kohtul oleks võimalik otsustada varasema kohtulahendi muutmine või tühistamine tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 480 alusel.*

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 13

Täiendada eelnõu uue §-ga 17 (muutub järgnevate paragrahvide numeratsioon) järgmises sõnastuses:

„§ 17. Lepitusseaduse muutmine

Lepitusseaduse § 4 täiendatakse lõikega 9 järgmises sõnastuses: „(9) Lepitaja vaikimiskohustus ei takista lepitajal lastekaitseaduse § 27 lõike 1 alusel abivajavast lapsest ja § 31 lõike 1 alusel hädaohus olevast lapsest teatamast ka juhul, kui asjaolud, millest nähtuvalt vajab laps abi või on hädaohus, saavad lepitajale teatavaks lepitusmenetluse käigus.“.

***Selgitus:** Last puudutavates menetlustes tuleb alati lähtuda lapse huvidest. Praktikas on tekkinud segadusi abivajavast ja hädasolevast lapsest teavitamise võimaluse kohta olukorras, kus info pärineb lepitusmenetlusest. Lepitusmenetluse konfidentsiaalsus ei peaks üles kaaluma lastekaitseadusest tulenevat kohustust teavitada abivajavast või hädaohus olevast lapsest. Lastekaitseadus ei jäta ka võimalust seaduse alusel luua reegleid, mis võimaldaksid seda igaihe kohustust seadusest tulenevalt mitte järgida. Tegemist on huvidega, mida ei ole mõistlikult võimalik kaaluda selliselt, et ühiskondliku kokkuleppe kohaselt oleks võimalik jätta laps hädaohtu läbirääkimiste sisu konfidentsiaalsuse kaitse argumendil. Kuna praktikas on siiski tõlgendused olnud erinevad, peame vajalikuks lisada LepS-i sätte, millest selgelt nähtub, et vaikimiskohustusega ei ole hõlmatud abivajavast või hädaohus olevast lapsest teavitamine. Sätte eesmärgiks on tagada, et ükski laps ei jääks abita või hädaohtu pelgalt seetõttu, et tema vanemad lahendavad õigusküsimust lepitusmenetluses.*

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 14

Muuta eelnõu § 20 punkti 1 ja sõnastada see järgmiselt:

„1) paragrahvi 142¹ täiendatakse punktiga 9 järgmises sõnastuses:

„9) perelepitusseaduses sätestatud perelepitusteenusega seotud andmed – lepitusosaliste üldandmed, vaidlusest puudutatud lapse üldandmed, lepitusmenetluse üldandmed, lepitusmenetlusega seotud toimingute ja dokumentide andmed ning perelepitusteenuse osutamise seotud andmed.“;“.

Selgitus: Täpsustatakse sätet, et tegemist on perelepitusseaduses sätestatud perelepitusteenusega seotud andmetega, mitte muu lepitusteenuse andmetega.

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 15

Muuta eelnõu § 20 punkti 3 ja sõnastada see järgmiselt:

„3) paragrahvi 144 lõiget 6 täiendatakse punktiga 5 järgmises sõnastuses:

„5) perelepitusseaduses sätestatud perelepitusteenust saavate lepitusosaliste üldandmed, vaidlusest puudutatud lapse üldandmed ning andmed perelepitusteenuse osutamise seotud dokumentide ja toimingute kohta.“;“.

Selgitus: Täpsustatakse sätet, et tegemist on perelepitusseaduses sätestatud perelepitusteenuse andmetega, mitte muu lepitusteenuse andmetega.

Vilja Toomast kommenteeris, et kuna see ei ole täiskogus teises lugemises läbi hääletatud, on tegemist ennatlike otsustega.

Linnar Liivamägi täpsustas, et täiskogule läheb eelnõu lugemiseks juba muudetud pealkirjaga ning kõik muudatused peavad olema sellega kooskõlas.

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 16

Muuta eelnõu § 21 punkti 1 ja sõnastada see järgmiselt:

„1) paragrahvi 428 lõiget 1 täiendatakse punktiga 4¹ järgmises sõnastuses:

„4¹) vaidluse esemeks olevas küsimuses kinnitatakse perelepitusseaduse §-s 12 sätestatud vanemluskokkulepe;“.

Selgitus: Sätte sisust tulenevalt on kohasem selle asetus pärast punkti 4 ja enne punkti 5.

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 17

Muuta eelnõu § 21 punkti 2 ja sõnastada see järgmiselt:

„2) seadustikku täiendatakse §-ga 560¹ järgmises sõnastuses:

„§ 560¹. **Lepitusmenetlus lapsega suhtlemise korraldamise asjas**

(1) Kohtule tuleb koos avaldusega esitada perelepitusseaduse §-s 13 või lepitusseaduse §-s 12 nimetatud tõend lepitusmenetluse edutuse kohta.

- (2) Lepitusmenetlust ei tule enne kohtusse pöördumist läbida juhul, kui vanem on olnud lapse või teise vanema suhtes vägivaldne või esineb muu mõjuv põhjus. Vägivalla esinemise korral tuleb sellele avalduses viidata. Muu mõjuva põhjuse esinemist tuleb avalduses põhistada.
- (3) Kui kohtule koos avaldusega lepitusemenetluse edutuse tõendit ei esitatud ja avalduses käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud asjaoludele ei viidatud, küsib kohus andmeid lepitusemenetluse läbimise kohta Sotsiaalkindlustusametilt.
- (4) Kui Sotsiaalkindlustusametilt saadud teabe kohaselt ei ole vanemad enne kohtusse pöördumist lepitusemenetlust läbinud ja kui käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud asjaolusid ei esine, võtab kohus avalduse menetluse ja suunab vanemad osalema perelepitusseaduses sätestatud lepitusemenetluses. Kohus selgitab vanematele Sotsiaalkindlustusameti poole pöördumise korda ja määrab pöördumise tähtaja. Kohus saadab perelepitusse suunamise määruse Sotsiaalkindlustusametile ja toimetab selle kätte menetlusosalistele.
- (5) Kui avaldusest nähtuvalt on vanem olnud lapse või teise vanema suhtes vägivaldne, selgitab kohus vanematele võimalust pöörduda Sotsiaalkindlustusameti poole perelepitusseaduses sätestatud lepitusemenetluse läbiviimiseks.
- (6) Kohus peatab menetluse lepitusemenetluse lõppemiseni.
- (7) Kohtul on õigus saada Sotsiaalkindlustusametilt igal ajal teavet lepitusemenetluse läbiviimise kohta.
- (8) Kui Sotsiaalkindlustusamet edastab kohtule perelepitusseaduse § 14 alusel sama seaduse §-s 12 sätestatud kinnitatud vanemluskokkuleppe või teabe vanemluskokkuleppekinnitamise kohta, lõpetab kohus asjas käesoleva seadustiku § 428 lõike 1 punkti 6 alusel menetluse määrusega ja otsustab vajadusel käesoleva seadustiku § 480 alusel varasema kohtulahendi tühistamise või muutmise. Kui kohtule esitatakse perelepitusseaduse §-s 13 sätestatud lepitusemenetluse edutuse tõend, jätkab kohus asja menetlemist.
- (9) Kui kohtule on esitatud lapsega suhtlemise korraldamise asjaga seotud elatisnõue, võib kohus suunata vanemad lepitusemenetluses osalema kõigis nõuetes käesoleva paragrahvi lõigetes 1–8 sätestatud korras.
- (10) Lapsega suhtlemise korraldamise kokkuleppe või määruse muutmise korral kohtusse pöördumisele kohaldatakse lapsega suhtlemise korraldamise kohta sätestatud. Kohus võib perelepitusseaduses sätestatud lepitusemenetluse suunata ka kohtulahendi muutmise asja.
- (11) Hilisem Sotsiaalkindlustusameti kinnitatud vanemluskokkuleppe sama alaealise lapse suhtes asendab varasemat kohtulahendit või kokkulepet. Hilisem alaealise lapse elatisnõude kohta tehtud kohtulahend asendab varasemat sama alaealise lapse elatisnõude kohta kinnitatud kokkulepet.““.

***Selgitus:** Perelepitusseadust täiendatakse § 14 lõikes 2 Sotsiaalkindlustusameti kohustusega esitada kohtule kinnitatud vanemluskokkuleppe juhul, kui see muudab või asendab varasemat sama lapse kohta tehtud kohtulahendit. Kui Sotsiaalkindlustusamet edastab kohtule vanemluskokkuleppe, on kohtul võimalik otsustada varasema kohtulahendi muutmise või tühistamine tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 480 alusel. Seetõttu tehakse ettepanek muuta ka tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 560¹ lõike 8 sõnastust.*

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 18

Muuta eelnõu § 21 punkti 4 ja sõnastada see järgmiselt:

„4) seadustikku täiendatakse §-ga 562¹ järgmises sõnastuses:

„§ 562¹. Lapsega suhtlemist korraldava kohtumääruse täidetavus ja sunnivahendite

määramine

(1) Kohus määrab lapsega suhtlemist korraldavas kohtumääruses sunnivahendid, mida saab rakendada kohtumääruse rikkumise korral, ja selgitab täitemenetluse seadustiku § 179 lõigetes 2 ja 22 kehtestatud sunnimeetmete rakendamise korda.

(2) Kohus lubab suhtluskorda täitma kohustatud isiku suhtes jõudu rakendada üksnes juhul, kui muude vahendite rakendamine on jäänud tulemuseta või kui on põhjust eeldada, et see jääb tulemuseta, või kui on vaja lahend kiiresti täita ning jõu kasutamist õigustab vajadus tagada lapse heaolu, mida ei ole muul viisil võimalik saavutada.

(3) Lapsega suhtlemist korraldav kohtumäärus kehtib ja kuulub täitmisele sõltumata jõustumisest viivitamata alates päevast, kui see tehakse teatavaks isikutele, kelle kohta määrus on tehtud. Kohus võib määrata, et määrus kuulub osaliselt või täielikult täitmisele alates hilisemast ajast, kuid mitte hiljem kui alates jõustumisest.““.

***Selgitus:** Paragrahvi pealkirja täpsustatakse, et see vastaks täpsemalt sätte regulatsioonile. Lõike 3 sõnastust täpsustatakse, et vältida õiguslikku ebaselgust.*

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 19

Muuta eelnõu § 23 punkti 1 ja sõnastada see järgmiselt:

„1) paragrahvi 25 täiendatakse lõikega 1² järgmises sõnastuses:

„(1²) Kui lapsega suhtlemist korraldavaks täitedokumentiks on kohtulahend ja kohus ei ole määranud vabatahtliku täitmise tähtaega või kui lapsega suhtlemist korraldavaks täitedokumentiks on lepituskokkulepe, määrab vabatahtliku täitmise tähtaja kohtutäitur.

Lapsega suhtlemist korraldava täitedokumendi vabatahtliku täitmise tähtaeg ei või olla lühem kui kümme päeva ega pikem kui kolmkümmend päeva. Kohtutäitur arvestab selle tähtaja määramisel suhtluskorras kindlaksmääratud esimese suhtlustoimingu aega.““.

***Selgitus:** Muudatus tehakse selleks, et muudetud sõnastusest nähtuks selgelt, et edaspidi on lisaks kohtulahendile täitedokumentiks ka lepituskokkulepe. Täitedokumentideks on eelnõu kohaselt nii kohtulahendid, SKA kinnitatud lepituskokkulepped kui ka muude lepitajate vahendusel sõlmitud kokkulepped, mis on saanud täitedokumendi jõu vastavalt lepitusseaduse §-le 14 ning tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-dele 627¹ ja 627². Kui kohus ei ole lapsega suhtlemise korraldamise kohtulahendis vabatahtliku täitmise tähtaega määranud, määrab vabatahtliku täitmise tähtaja kohtutäitur. Vabatahtliku täitmise tähtaeg ei või eelnõu kohaselt olla lühem kui kümme päeva ega pikem kui kolmkümmend päeva. Selline tähtaeg võimaldab kohtutäituril vabatahtliku täitmise tähtaja määramisel võtta arvesse konkreetse suhtluskorra täitedokumentis määratud või kokkulepitud esimese suhtlustoimingu aega, jättes kohustatud vanemale võimaluse täita seda vabatahtlikult. Samuti jääb kohustatud vanemale vajalik aeg suhtlemise korraldamiseks või tema õiguste kaitseks vajalike toimingute tegemiseks. Kui täitedokumentiks on kohtulahend, saab kohus määrata vajaduse korral lühema vabatahtliku täitmise tähtaja või, olenevalt konkreetsetest asjaoludest, vabatahtliku täitmise tähtaega üldse mitte kohaldada. Täitedokumentiks oleva kokkuleppe täitmisel soovitakse vältida konfliktiteket või selle eskaleerumist, mistõttu tuleks vanemal võimaldada kõigepealt kokkulepet täita vabatahtlikult. Kui lapsega suhtlemise korraldamise täitedokumentiks on kohtulahend, on tõenäoliselt tegemist konfliktse olukorraga, st vanemate lepitamine on üldjuhul ebaõnnestunud või peresuhetes esineb vägivaldsust ning lapsega suhtlemine võib olla juba pikemat aega takistatud. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 562¹ lõike 3 kohaselt on lapsega*

suhtlemise korraldamise ja sunnimeetmete rakendamise määrus viivitamata täidetav, st selle täitmiseks ei tule oodata määruse jõustumist, vaid kohtutäituri poole on võimalik pöörduda kohe pärast lahendi teatavaks tegemist isikutele, kelle kohta lahend on tehtud. Kohus saab asjaolude ja määratud suhtluskorra alusel hinnata, kas konkreetsel juhul tuleks vabatahtliku täitmise tähtaega võimaldada või mitte, ja kui tuleb võimaldada, siis kui pikk see peaks olema.

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Muudatusettepanek nr 20

Muuta eelnõu § 25 lõiget 2 ja sõnastada see järgmiselt:

„(2) Käesoleva seaduse § 4 lõige 2, § 19 ja § 22 punkt 3 jõustuvad 2023. aasta 1. juulil.“

Selgitus: Paragrahvide numeratsioon muutub tulenevalt ME-st nr 13.

Komisjon otsustas konsensuslikult ARVESTADA TÄIELIKULT.

Kinnitati, et 24.11.2021 on täiskogu istungil eelnõu ettekandja **Heljo Pikhof**.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 17.11.2021 (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Tarmo Kruusimäe, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

2.2. Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Tarmo Kruusimäe, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

2.3. Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 24.11.2021 (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Tarmo Kruusimäe, Anti Poolamets, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

3. Erakond Eestimaa Rohelised kollektiivne pöördumine „Petitsioon perekonnaseaduse muutmiseks.“

Linnar Liivamägi tuletas meelde, et erakond Eestimaa Rohelised esitas selle petitsiooni 35 805 allkirjaga Riigikogule 15.05.2021. Õiguskomisjon arutas seda varem 14.06.2021 istungil ning kuulus ära petitsiooni koostajate esindaja. Sisulist otsust siis ei tehtud, aga peeti vajalikuks selgitada välja kõigi fraktsioonide seisukohad, et võtta vastu võimalikult laiapõhjaline otsus kooskõlas kodukorra reeglitega.

Anti Poolamets sõnas, et EKRE fraktsioon sellist petitsiooni ei toeta ja ei hakkagi toetama. Ta loodab, et varsti võetakse kindel seisukoht, mida valijaskond samasooliste abieludest arvab ning kinnistatakse see Põhiseaduses. Ta lausus, et Perekonnaseaduse muutmise sellisel moel on Põhiseaduse õhnestamine. Samuti ei ole see tema hinnangul kooskõlas Põhiseaduse ajaloolise tõlgendusega.

Jaanus Karilaid kommenteeris, et Keskerakond toetab endiselt abielu mehe ja naise vahelise liiduna. Kui mõni erakond soovib seda muuta, siis tuleb neil võtta mandaat parlamendivalimistel.

Vilja Toomast lausus, et Reformierakond leiab, et kõikide petitsioonidega tuleb tegeleda, aga

arutlusel on ka samasisuline eelnõu, mis ootab läbiarutamist. Seega tuleb järgida korda, kuidas petitsioone menetleda, aga üks variantidest oleks minna edasi samasisulise eelnõu arutamisega.

Tarmo Kruusimäe kommenteeris, et Isamaa fraktsioon ei ole oma seisukohta muutnud. Isamaale sobib kehtiv kord ja nad ei näe vajadust praeguse seaduse muutmiseks. Perekonna mõiste võiks olla ka Põhiseadusesse kirjutatud kui mehe ja naise liit.

Marek Jürgenson nentis, et kuivõrd Heljo Pikhofi ei ole kohal, siis on kõikide fraktsioonide seisukohad kuulatud.

Linnar Liivamägi ütles, et sotsiaaldemokraadid oleksid saanud esitada ka kirjaliku arvamuse või saata istungile asendusliikme, aga kuna nad seda teinud ei ole, siis arvestatakse otsuse ja pöördujatele vastuse tegemisel neid seisukohti, mis on teada.

Anti Poolamets ja **Tarmo Kruusimäe** täpsustasid, et petitsiooni vastuses kooseluseadusele viidata ei ole vaja, see on eraldi teema.

Linnar Liivamägi tegi ettepaneku sõnastada vastus petitsioonile alljärgnevalt.

Vastus kollektiivsele pöördumisele

Erakond Eestimaa Rohelised esitas 15.05.2021 Riigikogule 35805 allkirjaga petitsiooni perekonnaseaduse muutmiseks. Erakond Eestimaa Rohelised ja teised petitsioonile allakirjutanud tegid Riigikogule ettepaneku muuta samast soost paare diskrimineerivat perekonnaseadust ja tagada nende põhiseaduslik õigus võrdsele kohtlemisele. Allakirjutanud paluvad Riigikogul sätestada abielu perekonnaseaduses kahe täiskasvanud inimese vahelise liiduna sõltumata nende soost.

Riigikogu juhatus võttis kollektiivse pöördumise menetluse 20.05.21 ja määras selle õiguskomisjoni menetluse.

Õiguskomisjon arutas petitsiooni 14.06.2021 istungil, millest võttis algatajate esindajana osa Erakond Eestimaa Rohelised kaasjuht, esinaine Züleyxa Izmailova, kes tutvustas pöördumise sisu ja eesmärki ning vastas komisjoni liikmete küsimustele. Toimunud arutelu tulemusena pidas õiguskomisjon vajalikuks selgitada välja kõigi Riigikogu fraktsioonide seisukoht kõnealuses küsimuses, et seejärel laiemale konsensusele tuginedes võtta vastu otsus.

Teist korda toimus komisjoni arutelu 09.11.21 istungil, kus komisjoni liikmed tutvustasid fraktsioonide seisukohti ja võtsid vastu otsuse kooskõlas RKKTS § 152¹³ sätestatuga.

Toimunud arutelude tulemusena leiab õiguskomisjon konsensusega, et Eestis kehtiv perekonnaseadus on põhiseadusega kooskõlas ega ole kellegi suhtes diskrimineeriv. Abieluvõrdus on Eestis nii sisult kui vormilt ühetaoliselt tagatud kõigi abieluvõimeliste isikute jaoks. Oluline on siinkohal märkida, et Riigikohus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtuna ega ükski teine riiklik institutsioon pole perekonnaseaduses tuvastanud diskrimineerivaid sätteid, samuti ei ole Eestile tehtud sellekohaseid etteheiteid rahvusvaheliste organisatsioonide poolt.

Õiguskomisjon juhib ühtlasi tähelepanu asjaolule, et seadusandja tööorganina ei saa me kaasa minna sisult tasakaalustamatute poliitiliste algatustega, mis ainult suurendavad ühiskondlikku lõhet ja ei paku rahuldavaid lahendusi. Samasooliste isikute registreeritud kooselu abielu institutsioon tõepoolest ei hõlma. See ei ole täna perekonnaseaduse reguleerimisobjekt ning selleks on oma kaalukad põhjused juurtega ajaloolises traditsioonis, mis avalduvad selgelt ühiskonnaliikmete enamuse väljakujunenud väärtushinnangutes, ja mida arusaadavalt pole võimalik üheski ühiskonnas, eriti aga demokraatlikus õigusriigis, lihtviisiliselt otsustuskorras muuta. Kõik ühiskondlikud protsessid, eriti aga väljakujunenud väärtushinnangutega seonduvad, vajavad kvalitatiivse muutuse tekkeks evolutsioonilist arengut, mitte suhete revolutsioonilist ümberkorraldamist, lähtuvalt sellest, kellel on parasjagu parlamendis 51 poolthäält. Selline lähenemine oleks vastutustundetu ja otseselt ühiskonnaohtlik, mistõttu õiguskomisjon seda toetada ei saa.

Praegu on Riigikogu menetluses 19 Riigikogu liikme algatatud perekonnaseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 314 SE, mille juhtivkomisjoniks on samuti õiguskomisjon. Mainitud eelnõu kohaselt laieneks kooselulepingule ja abielule samasugune õiguslik režiim ka kõikides teistes kehtivates ja tulevikus kehtima hakkavates seadustes. Eelnõu eesmärgiks on seega seatud, et kõiki ühel või teisel moel registreeritud perekondi kaitstakse võrdselt ja ühetaoliselt. See võiks teoreetiselt pakkuda tasakaalustatud edasimineku kõnealuses teemas.

Eeltoodule tuginedes ja juhindudes RKKTS § 152¹³ p. 6 otsustas õiguskomisjon käsitleda kollektiivses pöördumises esitatud probleemi menetlusökonomiat ja otstarbekust silmas pidades Riigikogu menetluses oleva perekonnaseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 314 SE raames ja mitte algatada uut eelnõud. Komisjoni hinnangul ei ole muud RKKTS-s ettenähtud võimalused käesoleva kollektiivse pöördumise üle otsustamisel sobivad.

Anti Poolamets kommenteeris, et ta ei saa oma toetust anda, kuna ta ei näe võimalust minna Põhiseaduse vastu perekonnaseaduse muutmisega. Tema sõnul on perekonnaseaduse muutmise mõeldamatu.

Otsustati:

3.1. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152¹³ punktile 6 lahendada pöördumises püstitatud probleem muul viisil. (poolt 6: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Tarmo Kruusimäe, Urve Tiidus, Vilja Toomast; vastu 1: Anti Poolamets; erapooletuid 0).

(allkirjastatud digitaalselt)
Marek Jürgenson
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Annabel Liinsoo
protokollija